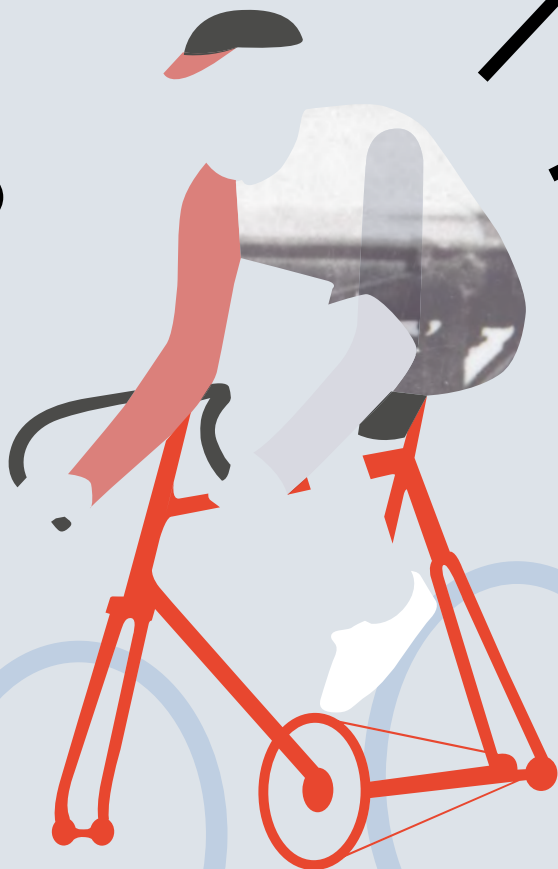

START

1.

MUZEUM
MIASTA
W ŁODZI

ROZRUSZAĆ MUZEUM
O SPORCIE NIE TYLKO NA BOISKU

01. ZADANIE

Skoki, biegi, gimnastyka
wspólną nazwę mają.
Jak je wszystkie razem
ludzie nazywają?

Członkowie łódzkiego Sokala podczas ćwiczeń w Parku Źródlińska. W okresie przed I wojną światową Towarzystwo Gimnastyczne Sokół w Łodzi funkcjonowała pod nazwą: Towarzystwo Zwolenników Rozwoju Fizycznego.

Sport jest aktywnością człowieka mającą na celu doskonalenie sprawności fizycznej poprzez współzawodnictwo. Trudno jest wskazać miejsce, gdzie narodził się sport. Jego przykłady odnaleźć możemy zarówno w starożytnych Chinach, Persji (obecnie Iran), Grecji, jak i Rzymie.

Aktywność fizyczna miała w wielu kulturach i krajach niezwykle ważne znaczenie. Doskonalenie sprawności ciała przygotowywało do życia, a także zapewniało zdrowe życie w podeszłym wieku. Spełniało także funkcje niezbędne dla państwa, chociażby będąc przygotowaniem do służby w wojsku.

1.

02. **ZADANIE**

Przeczytaj uważnie i wykreśl słowa, które nie pasują do pozostałych:

rzeka

las

zawodnik

meta

pies

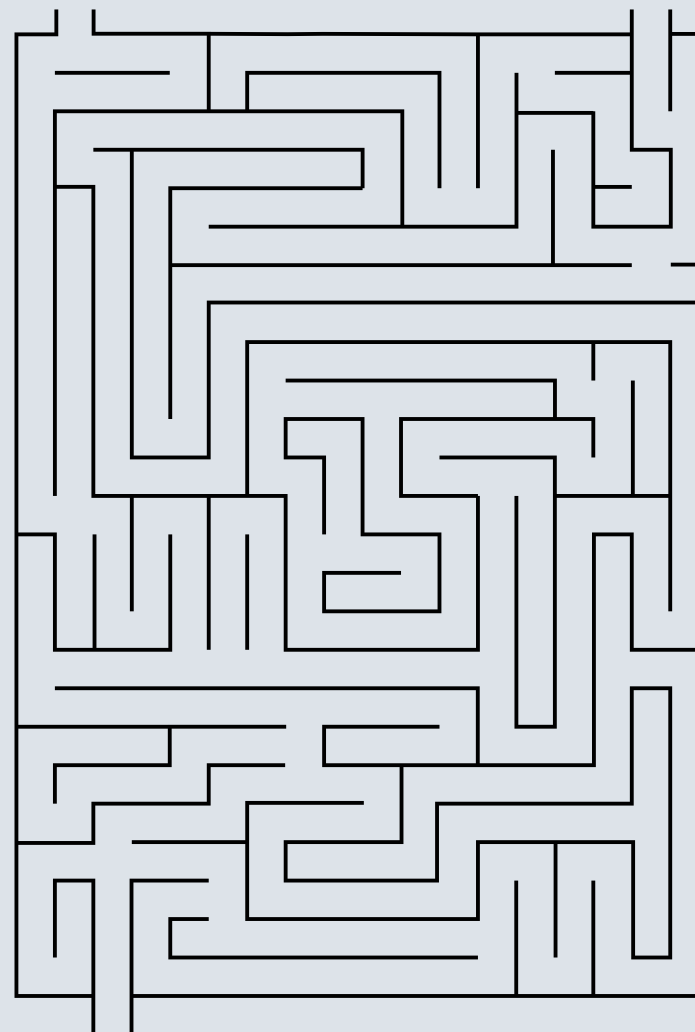
drzewo

bieg

start

03. **ZADANIE**

Pan Pucharek i pani Piłeczka
w wyścigu po medal

2.

Nowoczesny sport w naszym kraju narodził się w XIX wieku.

W 1867 r. powstała we Lwowie najstarsza polska organizacja sportowa: Towarzystwo Gimnastyczne Sokół. Wcześniej ćwiczenia mające na celu podnoszenie sprawności fizycznej obecne były już w szkołach. Popularna stała się gimnastyka. Później pojawiły się także inne dyscypliny: różne konkurencje lekkoatletyczne, kolarstwo, wreszcie piłka nożna. Prekursorami sportu w Łodzi byli przybywający od lat 20. XIX w. osadnicy, najczęściej pochodzenia niemieckiego.

W 1824 r. założone zostało Łódzkie Towarzystwo Strzeleckie. Kontynuowało tradycje strzeleckie znane z bractw kurkowych, które organizowały konkursy celności w strzelaniu i wyłaniały „króla kurkowego”.

04. **ZADANIE**

Przyporządkuj sprzęt sportowy do dyscypliny

futbolówka

oszczep

szpada

tandem

łyżwy

kolarstwo

szermierka

lekka atletyka

hokej na lodzie

piłka nożna

Czy wiesz, że...

Szczególnie popularne w Łodzi były ćwiczenia gimnastyczne oparte o wzorce niemieckie, tzw. „turnerstwo” (niem. Turn – gimnastyka).

Członkowie Towarzystwa Gimnastycznego Sokół w Łodzi podczas ćwiczeń na placu sportowym przy Szkole Rzemiosł przy ul. Wodnej 34.

3.

W 1886 r. założono w Łodzi najstarszy klub, w którym uprawiano kolarstwo – Łódzkie Towarzystwo Cyklistów. Nastąpiła moda na zawody i wycieczki rowerowe. Ścigano się na bicyklach – dwukołowych rowerach, z wielkim przednim kołem i małym tylnym. W latach 1884-1885 Anglik, John Kemp Starley opracował pierwszy wzór współczesnego roweru. Koła były równej wielkości, kierownica połączona z widelcem, tylne koło napędzane przekładnią łańcuchową. Od 1885 r. był on produkowany przez angielską firmę Rover. Od niej pochodzi polska nazwa sprzętu. Pierwsze rowery w Łodzi zaczęto produkować na początku XX w. Największą sławą cieszyły się rowery marki Wicher z zakładów Władysława Sierpińskiego, mieszczących się przy ulicy Kilińskiego 96 a.

05. ZADANIE

Rowerowa układanka. Z tych obco brzmiących wyrazów utwórz słowa.

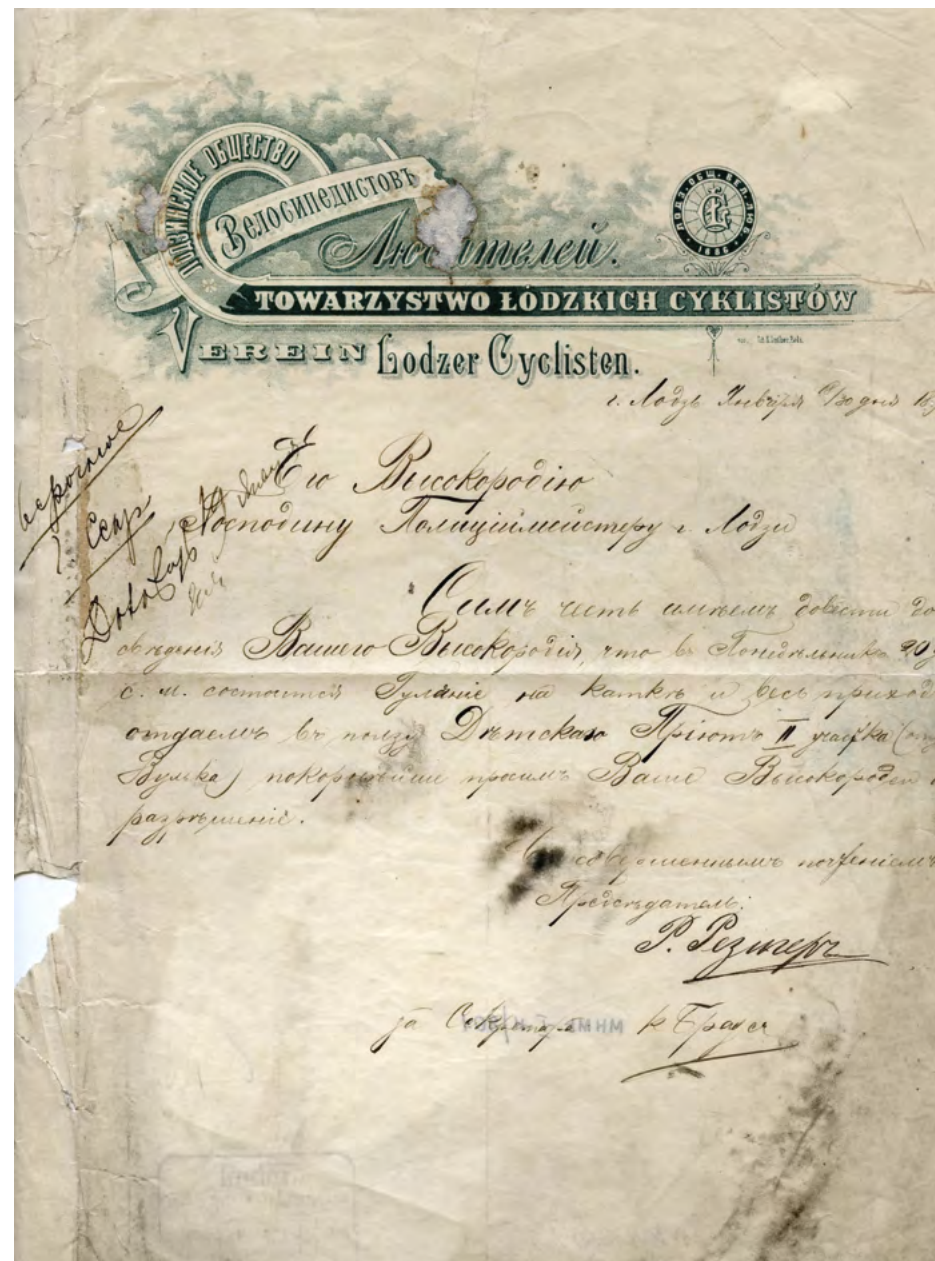
mentad → .....

lowecyped → .....

klibyc → .....

Pismo Towarzystwa Łódzkich Cyklistów adresowane do władz gubernialnych w Piotrkowie z prośbą o wyrażenie zgody na zorganizowanie zawodów łyżwiarskich, 1897 r.

Powstałe w 1886 r. Towarzystwo Łódzkich Cyklistów było najstarszym stowarzyszeniem kolarskim w mieście. Od lat 90. XIX w. jego członkowie zimą uprawiali również łyżwiarstwo.

W 1892 r. wybudowany został w Łodzi w Parku Helenów tor kolarski. Obiekt istnieje do dnia dzisiejszego, i jest najstarszym nieprzerwanie istniejącym łódzkim obiektem sportowym.

Na torze ścigano się także na tandemach, czyli rowerach dla dwóch osób. Wyścigi takie były jednak bardzo niebezpieczne, ze względu na długość roweru i problemy z utrzymaniem równowagi. Tandemy, podobnie jak wszystkie torowe rowery, nie posiadały także hamulców. W latach 80. XX w. zaprzestano organizowania wyścigów na torze na tandemach.

Łódzcy kolarze w wyścigach na tandemach odnosili jednak sukcesy. Andrzej Bek zdobył brązowy medal olimpijski w Monachium w 1972 r., a Janusz Kotliński został mistrzem świata w 1976 r.

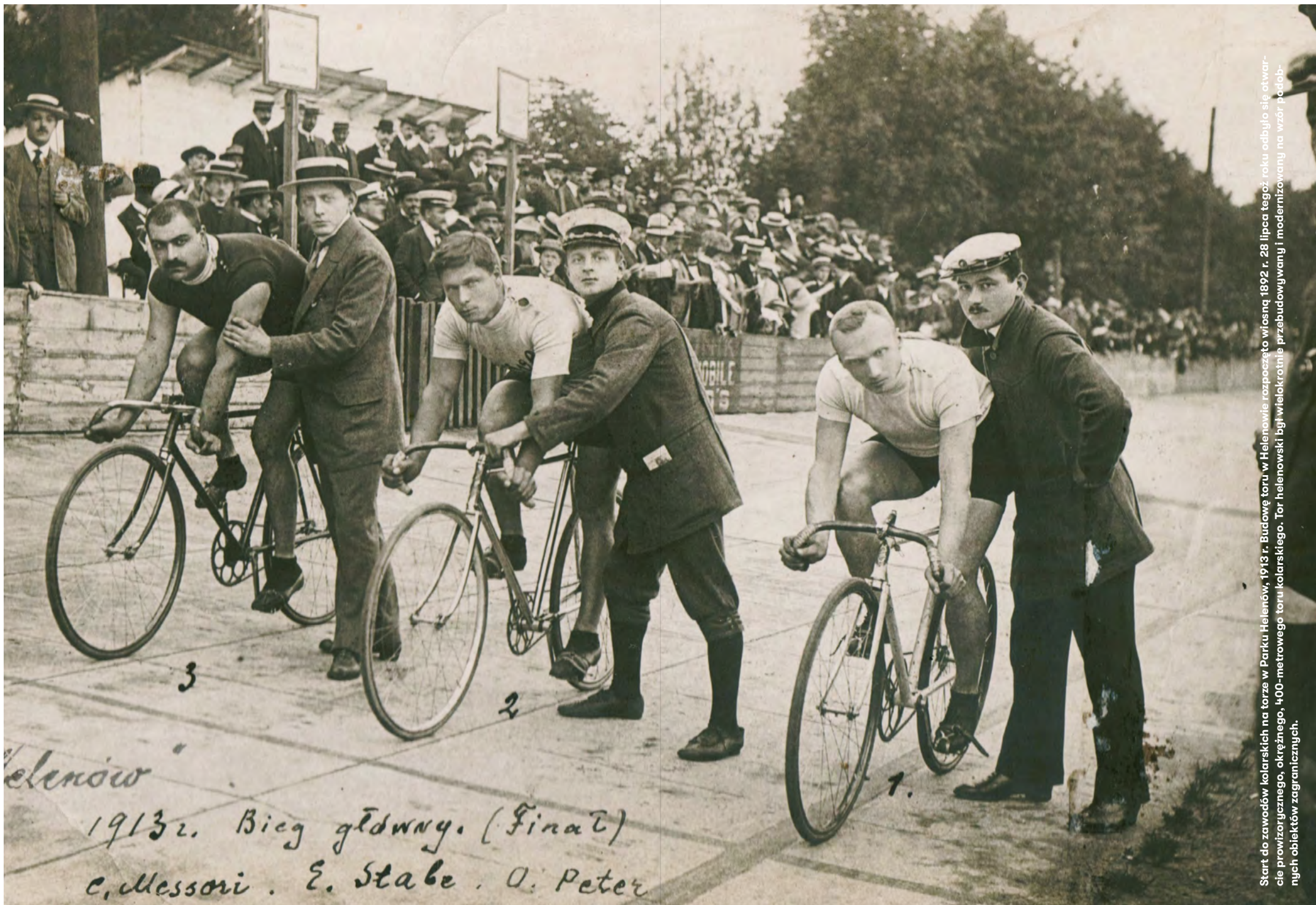

8

Tandem produkcji angielskiej, lata 50. XX w.

9

Helenów

1913 r. Bieg główny. (Finał)
c. Messori. E. Stabe. O. Peter

Start do zawodów kolarskich na torze w Helenowie, 1913 r. Budowę toru w Helenowie rozpoczęto wiosną 1892 r. 28 lipca tegoż roku odbyło się otwarcie prowizorycznego, okrężnego, 400-metrowego toru kolarskiego. Tor helenowski był wielokrotnie przebudowywany i modernizowany na wzór podobnych obiektów zagranicznych.

Zbigniew Boniek odbiera nagrodę dla najlepszego polskiego piłkarza, 1978 r.

Okalcznościowa piłka za zdobycie przez Widzew Łódź piłkarskiego mistrzostwa Polski, 1982 r.

4.

Piłka nożna jest najpopularniejszą dyscypliną sportu na świecie. Na całej kuli ziemskiej liczbę sympatyków tej dyscypliny szacuje się aż na 4 miliardy ludzi.

Pierwszy mecz piłkarski w Łodzi rozegrano latem 1906 r. Zmierzyły się w nim zespoły, w których występowali głównie łódzcy piłkarze pochodzenia niemieckiego: Stowarzyszenie Sportowe Union i Touring-Club. Spotkanie, rozegrane na boisku utworzonym wewnątrz toru kolarskiego w Parku Heleńów, wygrali piłkarze Unionu 1:0.

W naszym mieście najwięcej kibiców mają drużyny Łódzkiego Klubu Sportowego i Widzewa. Piłkarze obydwu zespołów sześciokrotnie zdobyli tytuły mistrzów Polski: ŁKS-u dwa razy: w 1958 i 1998 r., Widzewa cztery razy: w 1981, 1982, 1996 i 1997 r. Piłkarze Widzewa odnosili także sukcesy w rozgrywkach międzynarodowych – europejskich pucharach. W 1983 r. byli jedną z czterech najlepszych drużyn w Europie – występując w półfinale Pucharu Europy (odpowiednik obecnej Ligi Mistrzów). Na tym szczeblu rozgrywek musieli uznać wyższość piłkarzy Juventusu Turyn. W składzie drużyny z Włoch występował w 1983 r. Zbigniew Boniek, wcześniej w latach 1975-1982 piłkarz Widzewa.

5.

Łódź do wybuchu II wojny światowej była miastem wielonarodowym. W 1939 r. mieszkało w Łodzi 672 tys. mieszkańców, byli wśród nich Polacy, Niemcy, Żydzi i Rosjanie.

Sport był uprawiany przez wszystkie te narodowości. Do dyscyplin, w których odnosili sukcesy Żydzi należały: tenis stołowy, szachy, szermierka i podnoszenie ciężarów zwane „ciężką atletyką”.

Najbardziej znanymi łódzkimi sportowcami pochodzenia żydowskiego byli szachista Akiba Rubinstein oraz szermierz Roman Kantor.

Zestaw gier podręcznych, początek XX w.

Najlepsi łódzcy szermierze lat 30. XX w. po zawodach. Trzeci z prawej, olimpijczyk z Berlina w 1936 r. – Roman Kantor, trzeci z lewej, olimpijczyk z Londynu w 1948 r. – Bolesław Banas.

Szermierka pojawiła się w Łodzi pod koniec XIX w. W 1896 r. w prywatnej szkole Aleksandra Surowieckiego (Zakładzie Lecznico-Gimnastycznym przy ul. Mikołajewskiej 29, obecnie ulica Sienkiewicza), utworzono szkołę „fechtunku”. Roman Kantor – zawodnik Wojskowego Klubu Sportowego uczestniczył w letnich Igrzyskach Olimpijskich w Berlinie w 1936 r. W indywidualnym turnieju szpadzistów dotarł do walk półfinałowych, pokonując, m.in., późniejszego mistrza olimpijskiego, Włocha, Franco Riccardiego.

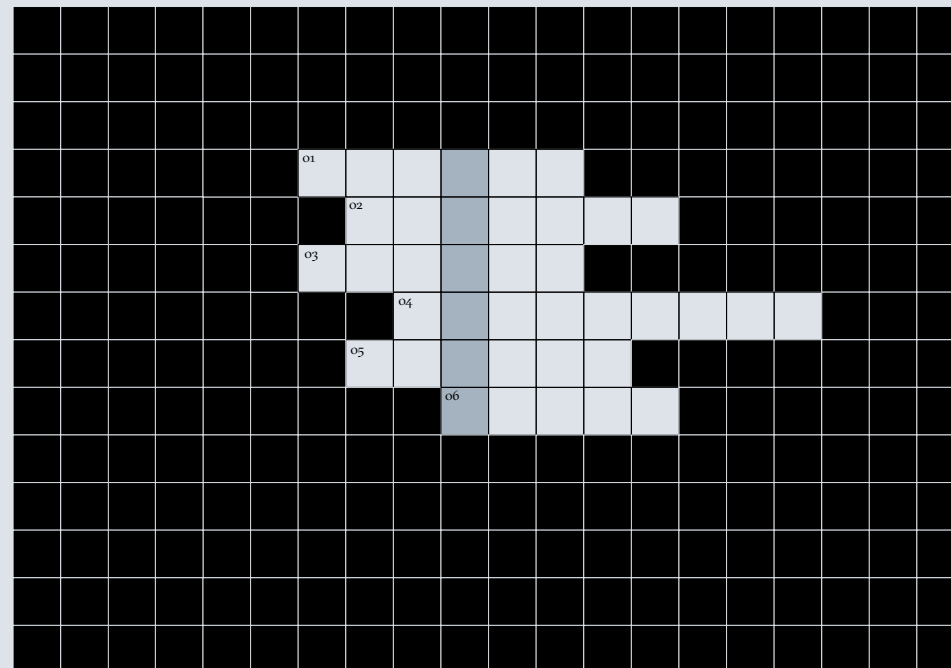
Początków sportu szachowego szukać możemy w Łodzi już w 1897 r. Miłośnicy gry założyli wówczas Klub Szachistów, od 1903 r. działający jako Towarzystwo Zwolenników Gry Szachowej. Do 1939 r. zdecydowaną większość jego członków stanowili szachiści narodowości żydowskiej. Najwybitniejszym szachistą był Akiba Rubinstein. W latach 1907–1914 był szachowym mistrzem Wszechrosji – w 1913 r. uznany został za najlepszego szachistę świata. W 1930 r. zdobył złoty medal Olimpiady Szachowej w Antwerpii (indywidualnie), a także doprowadził Polskę do zwycięstwa w klasyfikacji drużynowej.

W kolarskiej „stójce” znakomici łódzcy kolarze: Jerzy Bek i Teofil Saluga, tor w Halenowie, koniec lat 40. XX w.

Aktywność sportowa zawsze wiąże się ze współzawodnictwem. Bez niego nie możemy mówić o sporcie. Dopiero element rywalizacji nadaje aktywności fizycznej cechy sportu. Już w starożytności narodziły się dyscypliny uprawiane do dnia dzisiejszego – zapasy, walki na pięści, różne konkurencje lekkoatletyczne. W ciągu wieków pojawiały się także różne gry zespołowe, które doprowadziły do powstania chociażby piłki nożnej i rugby, baseballu czy hokeja na lodzie.

06. ZADANIE

- 01.** Marka roweru z łódzkiego zakładu Władysława Sierpińskiego.
- 02.** Nazwisko twórcy roweru.
- 03.** Łódzki zespół piłkarski – czterokrotny mistrz Polski.
- 04.** Sztuka władania floretem, szablą lub szpadą.
- 05.** Nazwisko łódzkiego szermierza pochodzenia żydowskiego – uczestnika Igrzysk Olimpijskich w Berlinie w 1936 r.
- 06.** ..... Rubinstein – najlepszy szachista świata w 1913 r.

Hasło:

..... – gra podobna do piłki ręcznej, uprawiana od 1892 r., przede wszystkim w Czechach, a także w niektórych krajach skandynawskich i bałkańskich.

6.

Amerykańscy nauczyciele pracujący w łódzkich szkołach oraz w Ognisku Polskiej YMCA mieli wpływ na pojawienie się w Łodzi m.in. sportów zespołowych – koszykówki i siatkówki.

Na przełomie 1926 i 1927 r. zawiązała się w Łodzi Międzyklubowa Komisja Gier Ruchowych, a na terenie miasta rozgrywano mecze koszykówki, piłki ręcznej i hazeny oraz siatkówki. Piłka koszykowa stała się podstawową grą zespołową w męskich a siatkówka w żeńskich szkołach średnich. W grach zespołowych łódzcy zawodnicy odnosili duże sukcesy. Szczypiornistki Harcerskiego Klubu Sportowego Znicz zostały pierwszymi mistrzyniami Polski w piłce ręcznej kobiet w 1939 r. W tym samym roku mistrzostwo Polski zdobyli piłkarze ręczni Łódzkiego Klubu Sportowego.

Siatkarki Robotniczego Klubu Sportowego TUR na placu sportowym przy ul. Letniej w Łodzi, (dziś ulica ta nie istnieje), 1934 r.

Czy wiesz, że...

Piłka ręczna – wywodząca się z Danii – na terenie naszego kraju pojawiła się w 1917 r., gdy internowani w Wielkopolsce przez Niemców żołnierze legionów Józefa Piłsudskiego, rozgrywali w obozach jenieckich pierwsze spotkania w 11-osobową odmianę tej gry. A że działo się to w miejscowości Szczypiorno (obecnie część Kalisza), stąd do niedawna używano w Polsce nazwy „szczypiorniak”, zamiast piłka ręczna.

07. ZADANIE

Zagadki o sportach zespołowych

Między dwiema bramkami bielutkie boisko. Gra się krążkami, bo dla piłki jest tutaj za ślisko:

.....

Zawodnicy na głowy czapki zakładają. Rękami i nogami w wodzie ruszają:

.....

Zawodnicy grają w piłkę rękami i wysoko ponad siatką drugiej drużynie podają:

.....

W akcji jeden z najlepszych polskich piłkarzy ręcznych w historii – Zygfryd Kuchta. Kuchta jako zawodnik Isdzkiej Anilany w 1976 r. zdobył z reprezentacją Polski brązowy medal olimpijski w Montrealu w Kanadzie.

Opowiedzi:

- 10. sport
- 02. start
- zawodnik
- wyścig
- meta
- 04. futbolowka — piłka nożna
- oszczep — lekka atletyka
- szpada — szermierka
- tandem — kolarstwo
- fizyka — hokej na lodzie
- 05. tandem
- wielocyfped
- biglki
- 06. harena
- 07. hokej
- piłka wodna
- piłka siatkowa

Zeszyt edukacyjny towarzyszący projektowi „Rozruszać Muzeum - o sporcie nie tylko na boisku” i wystawie „Ocalić od zapomnienia. Najcenniejsze zbiory Oddziału Sportu i Turystyki Muzeum Miasta Łodzi”.

Kurator wystawy:
Sebastian Glica

Koordinacja projektu:
Sebastian Glica, Maja Jakóbczyk

Koncepcja i teksty:
Sebastian Glica

Współpraca:
Ewa Sobczyk, Tomasz Kochelski

Opracowanie graficzne:
Magdalena Lauk

Zdjęcia:
ze zbiorów MME

Druk:
Drukarnia Wist sp. z o.o.

Wydawca:
Muzeum Miasta Łodzi
Łódź, ul. Ogrodowa 15
www.muzeum-lodz.pl

Wydanie I. nakład 1000 egz.
Egzemplarz bezpłatny

ISBN 978-83-65026-27-9

Łódź 2017

Zeszyt edukacyjny jest dostępny na zasadzie wolnej licencji Creative Commons. Uznanie autorstwa – Na tych samych warunkach 3.0. Polska (CC BY-SA 3.0 PL).

Zeszyt do pobrania ze strony
www.muzeum-lodz.pl

ORGANIZATOR:

FINANSOWANIE:

Dofinansowano ze środków
Narodowego Centrum Kultury
w ramach programu
„Kultura + Innowacje 2017”

PATRONAT HONOROWY:

PREZYDENT MIASTA ŁODZI
HONNA ZDANOWSKA

META

M U Z E U M
 M I A S T A
Ł O D Z I